

УДК 35:659.3/4:342.7](477)

РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СТРУКТУРІ ДЕРЖАВНОЇ ПРАВОЗАХИСНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

О. Ю. Самофалова,
кандидат наук з державного управління, адвокат

У статті розглядається роль засобів масової комунікації у проведенні державної політики у сфері правозахисту. Розкривається пріоритетне значення ЗМК у забезпеченні гарантій прав і свобод людини та громадянина, що зумовлює важливість зваженої державної правозахисної політики у сфері комунікації. Виділено основні прогалини регулювання ЗМК в Україні, що перешкоджають реалізації проголошених прав і свобод людини в нашій державі. Це, зокрема, незахищеність інформаційного поля, недовіра до ЗМК, неефективність урядової комунікації з населенням. Із метою оптимізації регулювання ЗМК аналізується європейський досвід та вивчається можливість його застосування в Україні. Визначаються такі напрями регулювання ЗМК із метою оптимізації правозахисної державної політики, як забезпечення інформаційної безпеки, підвищення авторитету ЗМК у населення, ствердження його як визнаного інституту громадянського суспільства, розширення електронних комунікацій між органами державної влади та громадянами України відповідно до вимог ринку.

Ключові слова: державна політика у сфері правозахисту, засоби масової комунікації, державне регулювання ЗМК, інформаційна безпека.

O. Yu. Samofalova,
Ph.D in Public Administration, Lawyer

QMS REGULATION IN THE CIVIL RIGHTS PROTECTION POLICY IN UKRAINE

The article examines the role of the media in the implementation communication of state policy in the field of human rights protection. Expands priority QMS to provide guarantees rights and freedoms of man and citizen, which makes the importance of balanced state policy in the sphere of human rights protection. The main gaps regulate mass media in Ukraine, which prevents the realization of the proclaimed human rights and freedoms in our country. This particular vulnerability information field, distrust of the mass media, the ineffectiveness of government communication with the public. To optimize the regulation of mass media analyzed the European experience and study the possibility of its use in Ukraine. Identify those areas of regulation of mass media in order to optimize human rights public policy as information security, authority QMS increase in population, to assert it as institute of civil society, the increase electronic communications between public authorities and citizens of Ukraine in line with market requirements.

Key words: government policy in the area of human rights protection, mass media, government regulation of mass media, information security.

О. Ю. Самофалова,
кандидат наук государственного управления, адвокат

РЕГУЛИРОВАНИЕ СРЕДСТВ МАССОВОЙ КОММУНИКАЦИИ В СТРУКТУРЕ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРАВОЗАЩИТНОЙ ПОЛИТИКИ В УКРАИНЕ

В статье рассматривается роль средств массовой коммуникации в осуществлении государственной политики в сфере правозащиты. Раскрывается приоритетное значение СМК в обеспечении гарантий прав и свобод человека и гражданина, что доказывает важность взвешенной правозащитной государственной политики в сфере коммуникаций. Выделены основные пробелы регулирования СМК в Украине, которые препятствуют реализации провозглашенных прав и свобод человека в нашей стране. Это, в частности, незащищенность информационного поля, недоверие к СМК, неэффективность правительственной коммуникации с населением. С целью оптимизации регулирования СМК анализируется европейский опыт и изучается возможность его применения в Украине. Определяются такие направления регулирования СМК с целью оптимизации правозащитной государственной политики, как обеспечение информационной безопасности, повышение авторитета СМК у населения, утверждение его как признанного института гражданского общества, расширение электронных коммуникаций между органами государственной власти и гражданами Украины в соответствии с требованиями рынка.

Ключевые слова: государственная политика в сфере правозащиты, средства массовой коммуникации, государственное регулирование СМК, информационная безопасность.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. В умовах інформаційного суспільства забезпечення прав людини неможливе без регулювання сфери засобів масової комунікації. Ця теза є аксіомою для сучасного світу, про що свідчить конституційна та управлінська практика всіх цивілізованих держав. ЗМК є сполучною ланкою між державою та громадянським суспільством, що зумовлює їх важливу роль у виконанні правозахисної функції держави та водночас складність державного регулювання в цій сфері.

Актуальність теми дослідження зумовлене також тим, що в Україні внаслідок перебування у складі тоталітарної держави лише формується оптимальна модель регулювання ЗМК. На зміну цензури та жорсткому контролю за діяльністю ЗМК прийшли слабкість державної політики у сфері комунікацій та низький професіоналізм державних службовців у здійсненні урядової комунікації та впливу на громадську думку. Реалії суспільно-політичного розвитку України засвідчують, що наша держава має низький потенціал комунікації, інфраструктуру ЗМК, що перешкоджає реалізації прав людини, а подекуди дає змогу іншим державам використовувати інформаційне поле України, створюючи загрозу національній безпеці.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема функціонування ЗМК як інструменту реалізації прав людини, а також державне регулювання цієї сфери достатньо ґрунтовно розроблена в науковій літературі й представлена роботами таких науковців, як О.Зернецька [1], В.Іванов [2], Ю.Ковбасюк [3], Л.Кочубей [4], Е.Макаренко [5], М.Манфред [6], Г.Почепцов [7]. Однак ці дослідження потребують переосмислення у світлі сучасних подій. Зокрема, на сьогодні державна політика у сфері правозахисту тісно пов'язана із забезпеченням інформаційної безпеки, здійсненням кризових комунікацій. Також слабо розробленим аспектом проблеми є напрями регулювання ЗМК із метою забезпечення прав людини. Останні доцільно співвіднести з європейськими традиціями та сформулювати відповідно до наявних суперечностей у сфері комунікації в Україні, що й зумовлює постановку мети статті.

Отже, **мета цієї статті** полягає в обґрунтуванні ролі ЗМК у структурі правозахисної державної політики та розробленні рекомендацій щодо оптимізації державного регулювання ЗМК на основі досвіду ЄС.

Виклад основного матеріалу статті. Одне з основоположних прав людини – право на свободу слова сформувалось у процесі боротьби за демократизацію суспільства і було проголошене вже в Декларації прав людини і громадянина. На сьогодні це право набуло свого інституційного вираження в діяльності ЗМК. Останні забезпечують реалізацію на практиці не лише свободи слова, а й інших прав людини шляхом виховання політико-правової культури громадян, впливу на громадську думку та забезпечення взаємозв'язку між владою та населенням.

Зазначимо, що в європейських державах принципи регулювання ЗМК формувалися протягом тривалого періоду. Натомість, в Україні досвід комунікативної державної політики у сфері правозахисту фактично відсутній. Тому для виявлення суперечностей у цій галузі доцільно зіставити зарубіжну та вітчизняну практику.

Національна інформаційна політика забезпечується Конституцією України (1996 р.) [8], Законом України “Про інформацію” (1992 р.) [9], а також іншими чинними нормативними і підзаконними актами, указами, постановами та інструкціями загального і спеціального характеру, у яких визначено право на свободу слова, принципи його забезпечення, міжнародні норми і національні пріоритети регулювання ЗМК. Ці норми цілком відповідають європейським стандартам.

Однак на сьогодні діючі в Україні норми не здатні підтримувати інформаційний суверенітет держави, оскільки відсутні ефективні механізми нейтралізації всіх видів інформаційних загроз. Так, українська влада нічого не протиставляє російській пропаганді на Сході держави, намагається діяти методами останньої (вести контрпропаганду), що лише поглиблює суперечності між різними соціальними групами. Примітивні, однобічні повідомлення у ЗМІ лише дратують населення.

За визначенням Л.Кочубей, інформаційна безпека передбачає можливість безперешкодної реалізації суспільством та окремими його членами своїх конституційних прав, пов'язаних із можливістю вільного отримання, створення й поширення інформації [4, с. 222]. Така дефініція інформаційної безпеки дає змогу розуміти її як основний напрям і пріоритетне завдання державної політики у сфері правозахисту.

На наш погляд, слабкість інституту ЗМК в Україні зумовлена тим, що намагаючись позбутись засилля державної ідеології, представники української влади створили ідеологічний ваку-

ум, який вдало заповнюють іноземні держави на шкоду національним інтересам. Також негативним явищем у сфері комунікації є маніпулювання громадською думкою, відволікання уваги від вирішення нагальних соціально-політичних питань та навіть для розпалювання ворожнечі між представниками різних національних груп.

На противагу цьому світова практика свідчить, що виражена державна політика в галузі комунікації має забезпечити становлення інформаційної економіки, а згодом інформаційного суспільства – головної мети європейських країн на ХХІ ст. Україна, яка прагне до європейської інтеграції, асоційованого членства в Євросоюзі, узгоджує свої позиції розвитку суспільства з європейськими перспективами. Високий науковий потенціал України, розробки і ноу-хау в інформаційній сфері, інформаційний потенціал і фундаментальні дослідження зумовлюють такі положення інформаційної політики, як вплив інформаційних і комунікаційних процесів на консолідацію суспільства, формування громадської думки, підприємництва і економіки, міжнародне співробітництво [5].

Також регулювання і контроль діяльності засобів масової комунікації в європейських державах здійснюється через систему національного законодавства та шляхом розробки і втілення спеціальних урядових програм сприяння ЗМК. За висловом Е.Макаренка, в європейських державах роль ЗМК у формуванні громадської думки і служінні суспільним інтересам гарантована “неписаними” законами національної демократії [5], тобто для ефективного сприяння реалізації прав і свобод ЗМК мають стати усталеним інститутом демократії.

Натомість в Україні, як свідчать соціологічні дані, ЗМК мають дуже низький авторитет у населення. Дослідження, проведене Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення ГО “Телекритика”, доводить, що рівень довіри до ЗМІ становить майже 35%. Згідно з результатами, із твердженням, що “Медіа впливають на мою політичну позицію та соціальну поведінку” погодилися 35,3% опитаних (8% відповіли, що це дуже близько до їхньої точки зору; 27,3% – близько до їхньої точки зору); 28,8% – важко сказати “близько чи не близько до моєї точки зору”; 15,8% – не близько до моєї точки зору; 12,6% – зовсім не близько до моєї точки зору.

Про твердження “Мені потрібні додаткові знання про медіа, щоб не піддаватися можливим впливам з боку медіа” 7,8% відповіли, що це дуже близько до їхньої точки зору; 26,1% – близько до їхньої точки зору; 27,4% – важко сказати “близь-

ко чи не близько до моєї точки зору”; 15,5% – не близько до моєї точки зору; 13,9% – зовсім не близько до моєї точки зору [10]. Отже, ЗМК в Україні для більшості громадян не є джерелом політико-правових знань, а в уявленні частини населення взагалі постає лише як засіб маніпулювання свідомістю.

Варто зазначити, що європейська модель інформаційного суспільства характеризується пошуком рівноваги між контролем держави і стихією ринку, динамічним поєднанням державних інтересів і прагнень приватного та корпоративного бізнесу. Західноєвропейський підхід до ролі держави в процесі переходу до інформаційного суспільства викладено в Резолюції Європейського Союзу [11].

У країнах Західної Європи для реалізації задекларованої програми вживаються заходи з лібералізації і приватизації ЗМК; почалося формування регіональної інфраструктури для забезпечення транскордонного телерадіомовлення, кабельного телебачення і супутникового обміну телеінформацією; були прийняті європейські документи для правового регулювання інформаційної діяльності суспільних і приватних засобів комунікації та зв'язку. З огляду на технологічні можливості обговорювалися перспективи створення європейського інформаційного ринку, медіа-концентрації, створення європейських інформаційних ТНК та їх участь у міжнародних проектах і глобальних комунікаційних процесах, проникнення в інформаційний простір центральноєвропейських і східноєвропейських країн [5].

На думку української дослідниці В.Буренко, в Україні не створено умов для реалізації згаданої Резолюції. До найбільш важливих передумов реалізації урядової комунікації належить зміна в структурі медіа-системи, упровадження нових технологій, а також дерегулювання комунікативної інфраструктури та системи телерадіомовлення поєднані із суспільною трансформацією та розвитком інформаційного суспільства. Характерними для таких тенденцій розвитку є: експансія продукції засобів масової інформації; комерціалізація всіх громадських комунікацій; підпорядкування електронних засобів ринковим механізмам; прискорення темпів комунікації; поєднання індивідуальної та масової комунікації внаслідок поширення новітніх інформаційно-комунікативних технологій; інтернаціоналізація комунікації [12].

На сьогодні практично в усіх демократичних державах діють системи добровільного саморегулювання ЗМК – ради в справах преси, що наділені повноваженнями заслуховувати і ухвалювати

рішення за індивідуальними скаргами на ЗМК. Цей досвід також доцільно використовувати з метою підвищення авторитету ЗМК у населення.

Проведений аналіз суперечностей у сфері державного регулювання ЗМК дає змогу виділити такі напрями регулювання ЗМК із метою оптимізації правозахисної державної політики.

По-перше, існує потреба вдосконалення нормативної бази та підвищення ефективності функціонування спеціальних органів державної влади [13]. Наприклад, варто забезпечити координацію керівних органів ЗМК між собою, активізувати діяльність Ради з інформаційної безпеки при Кабінеті Міністрів України тощо.

По-друге, ефективним для підвищення довіри до інституту ЗМК видається встановлення громадського контролю за спробами економічного тиску на ЗМК. Також із цією метою доцільно розширювати практику спільних навчальних та просвітницьких заходів (конференцій, тренінгів, фокус-груп тощо) за участі органів державної влади та громадських організацій з питань прав людини та їх захисту, зокрема щодо ефективного виконання державними службовцями своїх функцій і обов'язків у цій сфері, а також надання державним і громадським правозахисним інститутам оперативної інформації щодо порушень прав людини з метою їх усунення.

Логічним доповненням до втілення правозахисної політики держави має стати загальнодержавна комунікативна кампанія з інформування населення щодо їхніх прав та обов'язків, підвищення рівня правової обізнаності за дії і покарання. Масштабне застосування комунікаційних технологій за ініціативи державних інститутів є, беззаперечно, важливою умовою для ефективності правозахисту та для забезпечення презумпції знання закону серед населення. У такий спосіб можна забезпечити не лише реальну можливість ознайомитися із змістом конкретної нововведеної правової норми чи вже усталених приписів, а й високий рівень знання громадянами норм права і наслідків правопорушення, що, у свою чергу, є складовою морального, політичного та правового виховання.

По-третє, варто забезпечити відкритість правової інформації, доступу всіх верств населення до її джерел, особливо в регіонах, систематичне і безперервне поширення серед населення знань про права та їх захист, у тому числі шляхом оприлюднення в офіційних виданнях, інших засобах масової інформації нормативно-правових актів, розповсюдження правової літератури.

Такий обмін інформацією між владою і громадськістю О.Бабінова вважає важливим показ-

ником прозорості та відкритості діяльності влади, її демократизації, поштовхом для розвитку та зміцнення громадянського суспільства [14, с. 200].

Можна виокремити також низку заходів із регулювання сфери ЗМК, які сприятимуть інформаційному супроводу та відкритості правозахисної діяльності органів державної влади. Це – подолання закритості правозахисних інститутів, зокрема поліції, прокуратури та судів, а також таких інституцій, як Міністерство юстиції, Уповноваженого з питань прав людини Верховної Ради України, їх посадових осіб, особливо щодо реакції держави на події, які свідчать про порушення прав людини. Необхідними є оперативне і вчасне реагування представників державної влади, звітність та особливий контроль за наслідками такого реагування.

Ефективним може бути висвітлення в спеціальних рубриках у друкованих ЗМІ всіх форм власності базових правових питань. Для державних та комунальних ЗМІ необхідні спеціальні тематичні теле- та радіопередачі щодо убезпечення порушень прав людини і громадянина, установлення законності у разі порушень. Для решти ЗМІ мають проводитися регулярні інформаційні заходи за участі залучених державою профільних фахівців із захисту прав людини, представників громадських організацій.

Застосування новітніх технологій у сфері урядових комунікацій сприятиме наповненню необхідною інформацією спеціальних розділів на веб-сайтах органів державної влади (Міністерства внутрішніх справ, Міністерства юстиції, органів прокуратури тощо), зручних для пошуку та наповнених змістом, що зменшує навантаження для органів державної влади в кількості звернень громадян за відповідною інформацією. Необхідне також розміщення типових зразків заяв і звернень до органів державної влади з питань захисту прав.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, представники органів державної влади досі не змогли утвердити статус ЗМК як інституту демократії. Так, не було подолано низку недоліків тоталітарної епохи, зокрема використання комунікацій з метою пропаганди. Водночас виникли нові загрози у сфері забезпечення прав людини, наприклад, інформаційний вакуум, одностороння та примітивна взаємодія між представниками влади та громадянським суспільством. Основними проблемами державного регулювання ЗМК на сьогодні є незахищеність інформаційного поля, недовіра до ЗМК, неефективність урядової комунікації з населенням, що

дає змогу виявити шляхи сприяння правозахисту шляхом регулювання ЗМК.

Як свідчить європейський досвід регулювання ЗМК, важливими аспектами, що дають змогу ЗМК сприяти правозахисній політиці, є досягнення рівноваги між комерційною та суспільною доцільністю, між свободою слова і державним контролем за інформаційною безпекою, між плюралізмом думок і поглядів та національною ідеєю, що розробляється і впроваджується у масову свідомість на рівні загальнодержавної стратегії суспільно-політичного розвитку. Ці принципи реалізуються на рівні міжнародних договорів, національного законодавства та, що не менш важливо, моральних традицій і норм.

Отже, по-перше, на сучасному етапі розвитку Української держави найбільш актуальним завданням державного регулювання ЗМК є забезпечення інформаційної безпеки.

Список використаних джерел

1. Зернецька О. В. Геополітика комунікації: трансформація функцій і статусів головних акторів у сфері глобального управління комунікацією / О. В. Зернецька // *Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України*. – 2014. – № 2 (70). – С. 195–216.
2. Іванов В. Ф. Держава та політика в інформаційному суспільстві / В. Ф. Іванов // *Медіа-політика в інформаційному суспільстві*: навч. вид. – Київ: Акад. укр. преси: Центр вільної преси, 2011. – С. 7–15.
3. Ковбасюк Ю. В. Проблеми формування понятійно-категоріальної системи публічного управління / Ю. В. Ковбасюк // *Публічне управління: теорія і практика*: монографія / авт. кол.: Ю. В. Ковбасюк, В. П. Трошинський, М. М. Білинська та ін.; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. – Київ: НАДУ, 2011. – С. 5–9.
4. Кочубей Л. О. Інформаційна безпека держави: інструменти захисту українського інформаційного поля (на прикладі особливостей інформаційно-комунікаційних технологій у сучасному Донбасі) / Л. О. Кочубей // *Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса*. – 2015. – Вип. 3. – С. 220–237.
5. Макаренко Є. А. Міжнародні інформаційні відносини: монографія / Є. А. Макаренко. – Київ: Наша культура і наука, 2002. – 452 с.
6. Манфред М. Медіа-політика в інформаційному суспільстві / Май Манфред; пер. з нім. В. Климченко та В. Олійник; за ред. В. Іванова. – Київ: Акад. укр. преси: Центр вільної преси, 2011. – 286 с.
7. Почепцов Г. Г. Теория и практика коммуникации / Г. Г. Почепцов. – М., 1998. – 348 с.
8. Конституція України: прийнята на п'ятій сес. Верховної Ради України 28 черв. 1996 р.: із змін., внес. згідно із Законом № 742-VII від 21 лют. 2014 р. – Київ: ЦУЛ, 2014. – 36 с.

По-друге, підвищення авторитету ЗМК у населення, утвердження його як визнаного інституту громадянського суспільства.

По-третє, розширення електронних комунікацій між органами державної влади та громадянами України відповідно до вимог ринку.

У цілому стихійний, некерований розвиток ЗМК не здатний розв'язати нагальних проблем правозахисту через свою слабкість та фрагментарність. Так само шкідливим для дотримання прав людини є жорсткий контроль за діяльністю ЗМК через однобічність та непрофесіоналізм. Тому державна політика у сфері правозахисту має базуватися на визначенні основних світоглядних орієнтирів суспільно-політичного розвитку, політико-правовому вихованні населення, стимулюванні громадських форм контролю за системою ЗМК та використанні принципу ринкової доцільності у забезпеченні урядової комунікації.

References

1. Zernets'ka, O. V. (2014), "Geopolitics of communication: transformation of functions and status of the main actors in global management of communication", *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I.F.Kurasa NAN Ukrainy*, vol. 2 (70) March – April, pp. 195–216.
2. Ivanov, V. F. (2011), "State and Politics in the Information Society", in *Media-polityka v informatsijnomu suspil'stvi: navchal'ne vydannia* [Media policy in the information society: educational publications], Academy of Ukrainian Press, Center of Free Press, Kyiv, Ukraine, pp. 7–15.
3. Kovbasiuk, Yu. V. (2011), "Problems of conceptual-categorical system of public administration" in Kovbasiuk, Yu. V., Troshyns'kyj, V. P., Bilyns'ka, M. M. and others (2011), *Publichne upravlinnia: teoriia i praktyka* [Public Administration: Theory and Practice], National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine, pp. 5–9.
4. Kochubej, L. O. (2015), "Information security of state: protection tools for Ukrainian information space (on example of features of information and communication technologies in modern Donbass)", *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I.F.Kurasa NAN Ukrainy*, vol. 3, pp. 220–237.
5. Makarenko, Ye. A. (2002), *Mizhnarodni informatsijni vidnosyny: monohrafiia* [International information relations: Monograph], Nasha kul'tura i nauka, Kyiv, Ukraine.
6. Maj, Manfred (2011), *Media-polityka v informatsijnomu suspil'stvi* [Media policy in the information society], translated from Deutsch by Klymchenko, V. and Olijnyk, V., ed. by Ivanov, V., Academy of Ukrainian Press, Center of Free Press, Kyiv, Ukraine.

9. Про інформацію [Електронний ресурс] : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
10. Чи критично громадяни ставляться до медіа? Соц-дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/chi_kritichno_gromadyani_stavlyatsya_do_media_sotsdoslidzhennya/.
11. European Governance. A White Paper. – Brussels: Commission of the European Communities, 2001. – 35 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com2001_0428en01.pdf.
12. Буренко В. Засоби масової інформації в системі урядової комунікації Федеративної Республіки Німеччини: теоретико-прикладні аспекти / В. Буренко // Вісн. НАДУ. – 2009. – С. 69–78.
13. Нестеряк Ю. В. Законодавче врегулювання відносин влади і засобів масової комунікації: принципи та механізми на основі узагальнення міжнародного досвіду [Електронний ресурс] / Ю. В. Нестеряк. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Nesteryak.pdf>.
14. Бабінова О. О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю: теоретико-методологічний аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Бабінова О. О. – Київ, 2006. – 232 с.
7. Pochepcov, G. G. (1998), *Teorija i praktika komunikacii* [Theory and practice of communication], Moscow, Russian Federation.
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Constitution of Ukraine, adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine Jun 28 1996, as amended pursuant to Law No 742-VII on February 21, 2014, TsUL, Kyiv, Ukraine.
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine “On information” on 02.10.1992 № 2657-XII, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Accessed 20 November 2016).
10. “Do citizens are critical to the media?” Sociological research, available at: http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/chi_kritichno_gromadyani_stavlyatsya_do_media_sotsdoslidzhennya/ (Accessed 25 November 2016).
11. (2001), *European Governance. A White Paper*, Commission of the European Communities, Brussels, available at: http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com2001_0428en01.pdf (Accessed 12 December 2016).
12. Burenko, V. (2009), “The media in the system of government communication of the Federal Republic of Germany: theoretical and applied aspects”, *Visnyk Natsional'noi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, pp. 69–78.
13. Nesteriak, Yu. V., “Legal regulation of relations of power and mass communication: principles and mechanisms based on a synthesis of international experience”, available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Nesteryak.pdf> (Accessed 15 December 2016).
14. Babinova, O. O. (2006), “The interaction of government and local self-government with the public: Theoretical aspects”, Abstract of Ph.D. dissertation, Theory and History of Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.